

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie w kl.VIII

Typ szkoły: SZKOŁA PODSTAWOWA, klasy IV – VIII

Etap nauki: II etap edukacyjny – klasy IV-VIII

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Podręcznik do wiedzy o społeczeństwie dla szkoły podstawowej

„Dziś i jutro” kl. 8

Wydawnictwo: Nowa Era

Nr dopuszczenia: 874/2017

Autorzy: Iwona Janicka, Arkadiusz Janicki, Aleksandra Kucia-Maćkowska, Tomasz Maćkowski

**PROGRAM NAUCZANIA WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE W SZKOLE
PODSTAWOWEJ**

„DZIS I JUTRO”

Autor: Barbara Furman

Nowa Era

Warszawa 2017

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 36

KLASY IV – VIII

1. Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania. Wymagania na poszczególne oceny są wywieszane w klasie, dostępne są również na stronie internetowej szkoły.
2. Wymagania edukacyjne uwzględniają główne ramy i systemy wartości określone Wewnątrzszkolnym Ocenianiu.
3. O postępach ucznia z danego przedmiotu rodzice są powiadamiani na stronach dziennika elektronicznego, wywiadówkach oraz na konsultacjach nauczycielskich.
4. Oceny cząstkowe są jawne dla danego ucznia i jego rodzica, oparte o opracowane kryteria. Sprawdziany i inne prace pisemne są przechowywane do końca sierpnia danego roku szkolnego.
5. Zadania systemu oceniania:
  - pobudzanie uczniów do systematycznej pracy i rozwoju, wspieranie motywacji,
  - wskazanie kierunku dalszej pracy przez zwrócenie uwagi na sukcesy i braki,
  - rozwijanie poczucia odpowiedzialności ucznia za osobiste postępy,
  - wdrażanie uczniów do samooceny i umiejętności planowania własnej nauki,
  - dostarczenie nauczycielom możliwie precyzyjnej informacji o poziomie osiągnięcia przyjętych celów kształcenia na danym przedmiocie,
  - dostarczenie rodzicom bieżącej informacji o osiągnięciach ich dzieci.
6. Ocenianiu podlegają wiadomości i umiejętności ucznia.
7. Ocenianiu podlegają różne obszary aktywności ucznia:
  - odpowiedzi ustne

Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje zgodność materiału z trzech ostatnich tematów, w przypadku lekcji powtórzeniowych- całość rozdziału.

- sprawdziany (testy, kontrolne prace pisemne, dyktanda, zadania klasowe)

Każda w/w praca pisemna jest zapowiedziana z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i jest obowiązkowa. Uczeń nieobecny na sprawdzianie pisze go w terminie ustalonym przez nauczyciela (ale nie później niż dwa tygodnie po powrocie do szkoły).

- kartkówki

Niezapowiedziane formy odpowiedzi nie przekraczające 15 minut i obejmujące materiał z trzech ostatnich tematów

- prace domowe
- aktywność na lekcji

Gdy uczeń zgromadzi trzy plusy nauczyciel pyta go, czy chce nadal zdobywać plusy na ocenę celującą (sześć plusów – ocena celująca z aktywności). Za trzy plusy uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

☐	praca na lekcji, ćwiczenia praktyczne wykonywane podczas lekcji
☐	prace dodatkowe, referaty, projekty, pomoce dydaktyczne
☐	praca w grupie sprawdzająca zdolność ucznia do planowania, realizowania i prezentowania jego działań
☐	udział w konkursach, zawodach sportowych
8. Nauczyciel oceniając wiadomości i umiejętności ucznia w/w obszarach stosuje zalecenia zawarte w opiniach lub orzeczeniach z PPP.
  9. Nauczyciel ma obowiązek ocenienia i oddania w ciągu dwóch tygodni pisemnych prac uczniów. Wszystkie oceny częściowe można poprawić w wyznaczonym przez nauczyciela terminie do dwóch tygodni po otrzymaniu danej oceny.
  10. Wszystkie oceny są wpisywane do dziennika i będą brane pod uwagę w czasie wystawiania oceny śródrocznej i rocznej.
  11. Uczeń ma prawo do usprawiedliwienia nieprzygotowania się do lekcji dwa razy w semestrze. Nieprzygotowanie się do lekcji to nieprzygotowanie do odpowiedzi ustnej, brak uzupełnionego zeszytu przedmiotowego, brak zadania domowego, brak podręcznika, zbioru zadań, zeszytu ćwiczeń, stroju sportowego oraz brak przyrządów specyficznych dla danego przedmiotu. Brak zadania domowego musi być uzupełniony do następnej lekcji. Nieprzygotowanie się do lekcji nie obejmuje zapowiedzianych form sprawdzania wiadomości i umiejętności, kartkówek oraz zapowiedzianych powtórzeń. Nieprzygotowanie należy zgłosić nauczycielowi przed lekcją.
  12. Jeżeli uczeń nie zgłosi braku zadania domowego przed lekcją, a fakt ten zostanie wykryty przez nauczyciela to otrzymuje ocenę niedostateczną.
  13. Każde braki w zeszycie przedmiotowym, wynikające z nieobecności należy uzupełnić do następnej lekcji, a w przypadku dłuższej nieobecności do tygodnia po powrocie do szkoły.
  14. Ocena śródroczna wynika z ocen częściowych zdobytych w czasie całego semestru i jest ich średnią ważoną. Ocena roczna wynika z ocen częściowych zdobytych w czasie całego roku szkolnego i jest ich średnią ważoną.
  15. poza lekcyjnych lub na lekcji po uzgodnieniu terminu z nauczycielem.
  16. Ocena śródroczna i roczna uwzględnia wagę otrzymanych przez ucznia ocen częściowych według poniższych kryteriów:

„waga”   Wskaźnik osiągnięć uczniów

6   konkursy pozaszkolne

5	test, sprawdzian, zadanie klasowe				
4	kartkówka, powtórzenie, projekt				
3	konkurs szkolny, odpowiedź ustna, zeszyt ćwiczeń, ćwiczenia praktyczne				

2	aktywność, zadania domowe, praca na lekcji, praca w grupie, referat				
1	Testy, sprawdziany umiejętności, postępy ucznia, udział w zawodach sportowych (wszystkie działania dotyczące wychowania fizycznego)				
Ocenę końcową (OK.) obliczamy według wzoru:					
OK =	suma iloczynów (suma stopni x „waga” wskaźnika)				
	suma iloczynów (liczba stopni we wskaźniku x „waga” wskaźnika)				
Wynik zaokrąglamy według zasad:					
Ocena cel	średnia od	5,41			
Ocena bdb	średnia od	4,51			
Ocena db	średnia od	3,51			
Ocena dst	średnia od	2,51			
Ocena dop	średnia od	1,60			
Ocena ndst	średnia poniżej	1,60			
Plan wynikowy do wiedzy o społeczeństwie dla klasy VIII szkoły podstawowej					
Temat	Dopuszczająca [2]	Wymagania na poszczególne oceny Dostateczna [3]	Dobra [4]	Bardzo dobra [5]	Celująca [6]
1. Człowiek w społeczeństwie	- wymienić podstawowe potrzeby człowieka;	- wymienić podstawowe kategorie	Uczeń potrafi: - dopasować wskazane potrzeby do	- dostrzec i przedstawić zależności pomiędzy	- przewidzieć konsekwencje braku

	<p>- wymienić osoby [podmioty, instytucje], które mają wpływ na rozwój młodego człowieka;</p> <p>- podać przykłady ról społecznych;</p> <p>- podać przykłady norm społecznych.</p>	<p>potrzeb człowieka;</p> <p>- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki;</p> <p>- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;</p> <p>- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.</p>	<p>właściwych kategorii;</p> <p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy potrzebami naturalnymi a społecznymi człowieka;</p> <p>- wyjaśnić znaczenie słowa <i>socjalizacja</i>;</p> <p>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina;</p> <p>- porównać społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela;</p> <p>- podać przykłady konfliktu ról społecznych; wymienić podstawowe kategorie społecznych.</p>	<p>procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka;</p> <p>- przedstawić czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka;</p> <p>- rozpoznać i dopasować wskazane normy społeczne do właściwych kategorii;</p> <p>- przedstawić pozytywne i negatywne wzorce zachowań funkcjonujące w swoim środowisku rówieśniczym;</p> <p>- dokonać autorefleksji, wskazać swoje mocne i słabe strony;</p> <p>na wybranych przykładach [tekst, ilustracja] dostrzec konflikt ról społecznych; wskazać</p>	<p>zaspokojenia a poszczególnych potrzeb człowieka;</p> <p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy normami formalnymi a nieformalnymi;</p> <p>- na wybranych przykładach dokonać analizy sytuacji, w której dochodzi do konfliktu ról społecznych [wskazać przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu];</p> <p>- przedstawić problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku [ocena zjawiska, dostrzeżenie problemów i zagrożeń, wskazywanie przyczyn</p>
				<p>przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę społecznych.</p>	<p>i konsekwencji].</p>

<p>2. Grupy społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady grup społecznych; - podać przykłady konfliktów społecznych; - wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe cechy grup społecznych; - określić, jakim rodzajem grupy jest grupa koleżeńska; - wymienić grupy społeczne, do których należy; - wymienić typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej; - podać przykłady postaw/zachowań jednostek wobec konfliktu; - wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać poszczególne rodzaje grup społecznych; - wskazać cechy grupy nastawionej na realizację zadania, typowego dla społeczności uczniowskiej; - podać przykłady korzyści i zagrożeń wynikających z bycia w grupie; - podać przykłady zasad efektywnej współpracy; - wskazać dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu; - rozpoznać 	<ul style="list-style-type: none"> - dopasować właściwe cechy do podanych grup społecznych; - rozpoznać sytuacje, w których łamane są zasady efektywnej współpracy w grupie; - porównać konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa; - porównać różne sposoby rozwiązywania konfliktów, wskazać ich dobre i złe strony; - uzasadnić 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać cechy grup nastawionych na realizację różnych typów zadań; - dokonać analizy konkretnej sytuacji konfliktowej [wskazać strony konfliktu, przejawy, przyczyny i konsekwencje społeczne konfliktu; zaproponować sposoby rozwiązania konfliktu, uzasadnić wybór sposobu rozwiązania konfliktu].
<p>Komunikacja i autoprezentacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zasady skutecznej komunikacji; - odróżnić nadawcę od odbiorcy komunikatu; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe rodzaje komunikacji; - podać przykłady komunikatów niewerbalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego; - wyjaśnić, jaką rolę pełni 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytać znaczenie i rolę komunikatów w niewerbalnych w zaprezentowanych 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonać krytycznej analizy przekazu informacyjnego, np. reklamy [wykorzystać środki

	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie [zachować dystans, sprzeciwić się]. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki utrudniające wystąpienia publiczne; - wymienić podstawowe cechy postawy asertywnej. 	<p>komunikacja niewerbalna;</p> <ul style="list-style-type: none"> - określić nadawcę i odbiorcę przedstawionego komunikatu; - wymienić zasady, których należy przestrzegać w wystąpieniach publicznych; - zastosować w praktyce zasady skutecznej 	<p>wystąpieniach publicznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zastosować wybrane komunikaty niewerbalne w wystąpieniu publicznym; - wyjaśnić, czym się różni debata od dyskusji; - dostrzec i opisać przykłady łamania zasad dobrej komunikacji; 	<p>perswazyjne, przejawy i sposoby manipulacji, wykorzystanie komunikaty niewerbalne];</p> <ul style="list-style-type: none"> - dokonać krytycznej analizy postaw uznawanych za asertywne pod kątem przestrzegania zasad asertywności;
<p>4. Życie rodzinne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady więzi łączących członków rodziny; - wymienić podstawowe oczekiwania społeczne wobec poszczególnych członków rodziny [dzieci, rodziców]. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy rodziny jako grupy społecznej; - wymienić potrzeby młodych ludzi, które zaspokaja rodzina; - wymienić rodzaje współczesnych rodzin; - wymienić podstawowe prawa i obowiązki dziecka w rodzinie; 	<p>komunikacji, np. w wystąpieniu na forum klasy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać postawy asertywne oraz postawy uległości, agresji i manipulacji. - wyjaśnić, w jaki sposób rodzina przyczynia się do zaspokajania potrzeb człowieka; - podać nazwy poszczególnych funkcji rodziny; - porównać cechy różnych typów rodzin / rozpoznać 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym się różni postawa asertywna od postaw: uległości, agresji i manipulacji. - stosować w praktyce warunki asertywności. - wskazywać przykłady [rozpoznać sytuacje] realizacji przez rodzinę poszczególnych funkcji; - rozpoznawać sytuacje nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji; 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] akcję społeczną propagującą postawy asertywne i zasady asertywności. - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie [projekt społeczny] propagujący na terenie szkoły lub społeczności lokalnej wybrane wartości kształtujące życie rodzinne;

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne; - wymienić podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu 	<p>poszczególne typy rodziny;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych; - wymienić instytucje 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji; - wskazać 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące wiedzę na temat instytucji
<p>5. Edukacja i praca</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zadania szkoły, - wymienić poszczególne typy szkół tworzących strukturę szkolną w Polsce, - wymienić podstawowe prawa i obowiązki uczniów, - wymienić osoby, u których może szukać pomocy, w przypadku naruszenia praw ucznia. 	<p>u funkcjonowaniu współczesnych polskich rodzin.</p>	<p>wspierające rodziny w realizacji swoich funkcji oraz formy pomocy rodzinie.</p>	<p>zależności pomiędzy systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.</p>	<p>wspierających rodzinę i form pomocy rodzinie.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - wymienić funkcje, które pełni szkoła, - odczytać ze schematu podstawowe informacje dotyczące struktury polskiego szkolnictwa, - przedstawić różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej; - określić, kto tworzy samorząd szkolny, - wymienić formy organizacji życia szkolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić działania za pomocą, których szkoła realizuje poszczególne funkcje; - przedstawić wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji; - zaplanować swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej [preferencji zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - zhierarchizować funkcje szkoły, - określić, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła; - wyjaśnić, jakich umiejętności oczekuje współczesny rynek pracy; - wymienić czynniki umożliwiające odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego; 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące ideę samorządności uczniowskiej; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie informujące społeczność szkolną, o sposobach dochodzenia swoich praw w szkole.
					<ul style="list-style-type: none"> - ocenić pracę
			<p>scharakteryzować poszczególne formy życia</p>	<p>samorządu szkolnego / podejmowane przez niego</p>	

<p>6. Ekonomia na co dzień</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnić dochody rodziny od wydatków; - wymienić podstawowe wydatki i źródła dochodów typowego gospodarstwa domowego; - wymienić 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego; - wymienić rodzaje źródeł dochodów gospodarstwa domowego; - wymienić 	<p>szkolnego [organizacja, zadania, formy działania],</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać przypadki naruszania praw ucznia. <ul style="list-style-type: none"> - ocenić [uzasadnić ocenę], czy zaprezentowany budżet gospodarstwa domowego jest prawidłowo skonstruowany; - wymienić 	<p>działania i formy pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenić i uzasadnić swoją aktywność [pracę] w ramach samorządu szkolnego. - zaprojektować działania służące ograniczeniu wydatków budżetu domowego; - wyjaśnić, jak przestrzeganie zasad 	<ul style="list-style-type: none"> - na wybranych przykładach ocenić ofertę handlową [przydatność w gospodarstwie domowym, jakość, cena, konkurencyjność].
	<p>podstawowe prawa przysługujące konsumentowi.</p>	<p>podstawowe zasady prawidłowo skonstruowanego budżetu domowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady łamania praw konsumenta; - wypełnić typowy formularz reklamacyjny. 	<p>przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisać strukturę typowego budżetu domowego; - napisać reklamację; - wymienić instytucje chroniące prawa konsumenta; - wymienić podstawowe zasady, którymi powinien kierować się świadomy konsument. 	<p>świadomego konsumenta wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.</p>	
<p>Podsumowanie i test</p> <p>1. Czym są prawa człowieka?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady praw przysługujących dzieciom; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne funkcje praw i wolności człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy praw i wolności człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić historię koncepcji praw i 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, w jaki sposób młodzi ludzie mogą

	- podać przykłady praw i wolności człowieka;	- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Powszechną Deklarację Praw Człowieka</i> ; - podać, kto i kiedy uchwalił <i>Konwencję Praw Dziecka</i> ; - podać przykłady łamania praw dziecka; - podać przykłady działań podejmowanych przez UNICEF.	- wyjaśnić, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> ; - wymienić prawa zawarte w <i>Konwencji Praw Dziecka</i> ; - rozwinąć skrót UNICEF	wolności człowieka; - wyjaśnić, znaczenie poszczególnych cech praw i wolności człowieka.	włączyć się w działania prowadzone przez UNICEF; - zaprezentować* wybraną formę aktywności UNICEFU.
2. Katalog praw człowieka	- wymienić przykłady konstytucyjnych praw i wolności człowieka.	- podać przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji; - podać przykłady praw i wolności osobistych, politycznych oraz socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych zagwarantowanych w Konstytucji RP;	- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji; - rozpoznać przykłady łamania praw i wolności człowieka; - uzasadnić konieczność funkcjonowania systemu ochrony praw i wolności człowieka.	- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.	- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię społeczną propagującą ideę ochrony praw i wolności człowieka.
3. Ochrona praw człowieka	- podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie;	- podać przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika	- przedstawić zagrożenia wynikające z łamania praw i	- porównać poziom przestrzegania praw człowieka w państwach globalnego	- przedstawić i ocenić poziom przestrzegania i ochrony praw

	- wymienić instytucje chroniące prawa człowieka w Polsce.	Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; - podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw i wolności człowieka; - podać przykłady działań podejmowanych przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.	wolności człowieka; - wymienić przyczyny łamania praw człowieka; - wyszukać w mediach opisy sytuacji, w których łamane są prawa człowieka.	Południa i globalnej Północy; - ocenić [uzasadnić] poziom przestrzegania praw człowieka w Polsce.	i wolności człowieka w wybranym państwie świata; - zaprezentować* działalność wybranej organizacji międzynarodowej na rzecz ochrony praw i wolności człowieka.
4. Bezpieczeństwo	- podać przykłady zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestrzeni;	- określić, kogo w świetle polskiego prawa, nazywamy nieletnim;	- określić podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z internetu;	- wyjaśnić, jak skutecznie można się chronić przed zagrożeniem cyberprzemocą	- zaplanować [przeprowadzić/ wziąć aktywny udział] działanie na rzecz promowania wśród rówieśników zasad prawidłowego korzystania z internetu.
5. Służby ochrony prawa	- podać przykłady pozytywnego i negatywnego wykorzystania internetu przez młodych ludzi.	- wymienić podstawowe zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich;	- przedstawić wady i zalety aktywności na forach społecznościowych.	- uzasadnić konieczność reagowania w przypadku występowania przemocy domowej,	- zaplanować działanie [przeprowadzić / wziąć aktywny udział]

	<p>porządkowych w Polsce, - podać przykłady działań straży miejskiej.</p>	<p>przysługujące policjantom; - wymienić prawa przysługujące nieletnim w kontakcie z policjantem; - wymienić rodzaje służ mundurowych w Polsce.</p>	<p>- wymienić główne prawa przysługujące ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym; - uzasadnić konieczność znajomości</p>	<p>przemocy rówieśniczej; - zinterpretować przepisy prawa dotyczące działania służ porządkowych.</p>	<p>propagujące konieczność [skuteczne formy] przeciwdziałania przemocy domowej [przemocy w grupie rówieśniczej / przemocy w szkole].</p>
<p>Podsumowanie i test 1. Czym jest samorząd?</p>	<p>- określić, kto tworzy samorząd uczniowski; - podać przykłady działań samorządu uczniowskiego; - wymienić podstawowe jednostki podziału terytorialnego państwa polskiego; - określić, w której gminie, powiecie i województwie mieszka.</p>	<p>- wymienić rodzaje samorządów działających w Polsce; - podać przykłady samorządów zawodowych; - podać przykłady działań samorządu terytorialnego; - odszukać na mapie województwo, w którym mieszka; - rozpoznać herb miejscowości, w której mieszka; - odszukać informacje na temat osób</p>	<p>przysługujących nam praw; - wyjaśnić, gdzie należy szukać pomocy w przypadku występowania przemocy domowej</p> <p>- wyjaśnić, w jakim celu tworzone są samorządy zawodowe; - wyjaśnić, w czym przejawia się zasada decentralizacji władzy publicznej w Polsce; - wymienić organy samorządów terytorialnych w Polsce; - określić, jaki charakter ma gmina, w której mieszka; - rozpoznać województwo</p>	<p>- uzasadnić konieczność, angażowania się w życie lokalnej społeczności; - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny; - wyjaśnić, czym się różni gmina wiejska, od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej; - wymienić organy państwa, które mogą ingerować</p>	<p>- zaprezentować* swoją gminę: historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie na rzecz swojej społeczności lokalnej.</p>

		pełniących najważniejsze funkcje w swojej gminie.	a, w którym mieszka; - podać imiona i nazwiska osób pełniących aktualnie najważniejsze funkcje w swojej gminie.	[kontrolować] działania władz samorządowych.	
2. Gmina – podstawowa	- wymienić organy gminy, w której	- wymienić podstawowe zadania	- wymienić podstawowe uprawnienia	- do poszczególnych	- wyszukać informacje na temat
jednostka samorządu	mieszka; - podać przykłady spraw załatwianych w urzędzie gminy; - określić, gdzie znajduje się urząd gminy, w której mieszka.	gminy; - odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy; - podać sposób wyłaniania władz gminy; - podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum gminnym.	organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy; - wymienić zasady przeprowadzania wyborów do władz gminy; - podać przykłady zadań własnych i zleconych gminy; - wymienić źródła finansowania gminy; - podać przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy; - wyjaśnić pojęcie budżet obywatelski;	rodzajów gminy dopasować odpowiadające im organy; - zinterpretować przepis prawa dotyczący organizacji referendum gminnego; - wyjaśnić, jaką rolę w budżecie gminy odgrywają środki uzyskiwane z funduszy unijnych; - uzasadnić konieczność angażowania się mieszkańców w rozwiązywanie problemów	realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców w finansowanych z budżetów obywatelskich; - przygotować kampanię wyborczą do młodzieżowej rady gminy; - uczestniczyć w pracach młodzieżowej rady gminy; - zareklamować / promować na forum szkoły ideę młodzieżowej rady gminy;
			- wyszukać informacje na temat przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżow	gminy i działalność organów gminy; - wyjaśnić, w jaki sposób działalność	- zaprezentować strukturę budżetu swojej gminy [wykres, tabela,

<p>3. Powiat i województwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić organy powiatu i województwa; - podać przykłady spraw załatwianych w starostwie powiatowym i urzędzie marszałkowskim; - określić, gdzie znajdują się władze powiatu i województwa, w których mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zadania samorządu powiatowego i wojewódzkiego; - odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa; - podać sposób wyłaniania władz samorządowych powiatu i województwa; - podać przykłady spraw 	<p>e rady gminy, miasta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych powiatu i województwa; - zinterpretować przepis prawa dotyczący przeprowadzenia wyborów do władz uchwałodawczych powiatu i województwa. 	<p>samorządu gminnego przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady działania młodzieżowej rady gminy. - porównać strukturę i sposób powoływania władz samorządowych gminy, powiatu i województwa. 	<p>prezentacja multimedialna].</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawić strukturę polityczną sejmiku swojego województwa; - zaprezentować* swój powiat lub województwo [historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach].
		<p>rozstrzyganych</p>			
<p>4. Obywatele a władza samorządowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady spraw załatwianych przez urząd gminy, starostwo powiatowe, 	<p>w referendum lokalnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> - sporządzić wykaz spraw, które można załatwić w gminie za pomocą ePUAP; 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukać informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, dlaczego należy przestrzegać zasad etycznego postępowania 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić na forum szkoły] kampanię społeczną promującą

	<p>urząd marszałkowski; - odszukać stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego .</p>	<p>- wymienić podstawowe zasady postępowania etycznego w pracy administracji publicznej; - wyjaśnić pojęcie korupcja; - wymienić praw przysługujące obywatelowi w urzędzie; - wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego.</p>	<p>- wyjaśnić, jaki rodzaj informacji zamieszcza się w BIP; - rozpoznać przypadki łamania praw obywateli w urzędzie.</p>	<p>urzędników administracji ; - wskazać działania, które może podjąć obywatel w przypadku łamania jego praw w urzędzie; - uzasadnić konieczność aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej; - zaprezentować strukturę organizacyjną swojego urzędu gminy.</p>	<p>zasady etycznego postępowania urzędników administracji [przeciwdziałającą zjawisku korupcji; nepotyzmu]; - zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie/ dyskusji] na temat przyczyn i skutków zjawiska korupcji i [lub] nepotyzmu w życiu publicznym; - zaprojektować</p>
<p>Podsumowanie i test 1. Naród i ojczyzna</p>	<p>- podać przykłady polskiego dziedzictwa narodowego; - podać przykłady więzi łączących polską wspólnotę narodową,</p>	<p>- wymienić główne czynniki kształtujące polską tożsamość narodową; - wyjaśnić pojęcie ojczyzna;</p>	<p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy wspólnotą narodową i wspólnotą etniczną; - wyjaśnić, jakie</p>	<p>- uzasadnić, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe - wyjaśnić, w jaki sposób historia kształtowała</p>	<p>ac inicjatywę, która może być sfinansowana w ramach budżetu obywatelskiego. - wyjaśnić, jak i dlaczego, jak zmieniały się na przestrzeni dziejów polskie symbole narodowe,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić i rozpoznać polskie symbole narodowe; - nazwać swoją dużą i małą ojczyznę; 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać polskie symbole narodowe; - wymienić sytuacje, w których 	<p>znaczenie dla współczesnego młodego człowieka ma tożsamość</p>	<p>polską tożsamość narodową,</p> <ul style="list-style-type: none"> - do podanych świat narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić wybrany problem etniczny / narodowy współczesnego świata*
	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać Narodowe Święto Niepodległości i Święto Narodowe Trzeciego Maja. 	<p>używa się polskich symboli narodowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić najważniejsze polskie święta narodowe; - przedstawić zasady prawidłowego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych. 	<p>narodowa;</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawić historię polskich symboli narodowych; - wymienić różne rodzaje tożsamości społecznych. 	<p>dopasować odpowiadające im wydarzenia historyczne,</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawić negatywne i pozytywne aspekty funkcjonowania społeczeństw w wieloetnicznych / narodowych, - wyjaśnić, z czego mogą wynikać trudności w utrzymaniu polskiej tożsamości narodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego*; - przedstawić czynniki utrudniające i ułatwiające prawidłową komunikację pomiędzy różnymi grupami etnicznymi / narodowymi.
2. Obywatelstwo i narodowość	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP; - podać przykłady cnót /wartości obywatelskich; - wymienić postaci najwybitniejszych Polaków XX i XXI wieku. 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnić [rozpoznać na przykładach] pojęcie narodowość od obywatelstwa; - wymienić więzi łączące obywatela i państwo; - wymienić podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; - wyjaśnić, na czym polega zasada krwi; - wymienić cechy 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy obywatelstwem a narodowością; - wymienić konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP; - wyjaśnić, jaki wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; - uzasadnić konieczność przestrzegania cnót/wartości i obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym; - przedstawić konsekwencję odrzucenia wartości w 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wzorzec obywatela polskiego; wybór postaci uzasadnić, odwołując się do jego cnót, postaw, działań, osiągnięć.

<p>3. Czym jest patriotyzm?</p>	<p>- podać przykłady postaw patriotycznych i działań na rzecz dobra Ojczyzny; - podać przykłady postaw patriotycznych wśród współczesnej młodzieży.</p>	<p>dobrego obywatela.</p> <p>- wyjaśnić pojęcie patriotyzm; - wymienić przejawy patriotyzmu lokalnego i gospodarczego.</p>	<p>ma państwo na kształtowanie więzi narodowych.</p> <p>- uzasadnić potrzebę patriotyzmu we współczesnym świecie; - porównać postawy patriotyczne dawniej i dzisiaj.</p>	<p>życiu publicznym.</p> <p>- wskazać zalety i wady postaw określanych jako patriotyzm gospodarczy; - wskazać zalety i wady postaw uznawanych</p>	<p>- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania służące propagowaniu postaw patriotycznych [zaplanować, aktywnie uczestniczyć</p>
<p>4. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce</p>	<p>- podać przykłady mniejszości etnicznych i narodowych we współczesnej Polsce; - wymienić podstawowe grupy cudzoziemców przebywających w Polsce.</p>	<p>- wymienić podstawowe prawa przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce, - wyjaśnić pojęcie Polonia, - odczytać z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości</p>	<p>- wymienić zamieszkujące Polskę mniejszości narodowe i etniczne, oraz grupę posługującą się językiem regionalnym; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszościami</p>	<p>współczesnie za przejawy patriotyzmu, np. kibicowanie na zawodach sportowych.</p> <p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszością narodową a mniejszością etniczną; - wymienić kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za</p>	<p>]; - podjąć działania sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności [zaplanować, aktywnie uczestniczyć]. - zaprezentować* historię, kulturę, formy organizacji wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce</p>
		<p>etnicznych i narodowych</p>	<p>narodowymi i etnicznymi</p>	<p>mniejszość narodową</p>	
		<p>w Polsce; - odczytać z mapy, gdzie</p>	<p>w Polsce a cudzoziemcami;</p>	<p>lub etniczną; - wymienić główne</p>	

<p>5. Tolerancja i przejawy ksenofobii</p>	<p>- podać przykłady / rozpoznać przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu; - rozpoznać postawy tolerancyjne i braku tolerancji.</p>	<p>współcześnie znajdują się największe skupiska Polonii.</p> <p>- wyjaśnić pojęcia: ksenofobia, rasizm, szowinizm; - wyjaśnić pojęcie tolerancja; - odróżnić postawę tolerancyjną od postawy bezkrytycznej akceptacji; - podać przykłady stereotypów.</p>	<p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy pojęciami: imigranci i uchodźcy; - wymienić podstawowe prawa przysługujące uchodźcom w Polsce; - wymienić związki łączące Polonię z Polską.</p> <p>- wyjaśnić pojęcie stereotyp; - wymienić cechy stereotypu; - wyjaśnić, w jaki sposób można przeciwstawić się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmu i antysemityzmu.</p>	<p>czynniki, które zadecydował y o powstaniu Polonii; - uzasadnić konieczność szczególnej ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.</p> <p>- uzasadnić potrzebę przeciwstawiania się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmu i antysemityzmu; - przedstawić społeczne konsekwencje stereotypizacji.</p>	<p>- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania sprzyjające kształtowaniu postawy otwartości, akceptacji i tolerancji wobec odmienności etnicznych, religijnych i kulturowych.</p>
<p>Podsumowanie i test 1. Państwo i demokracja</p>	<p>- podać przykłady</p>	<p>- wyjaśnić, co to znaczy, że</p>	<p>zmowi. - porównać postawę patriotyczną i nacjonalistyczną; - uzasadnić słuszność postawy tolerancyjnej</p> <p>- - wymienić podstawowe formy</p>	<p>- wskazać wady i zalety</p>	<p>- zaprezentować* sytuację</p>

	<p>działań władzy państwowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe cechy państwa; - wymienić nazwy współczesnych reżimów politycznych [demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm]. 	<p>państwo jest suwerenne;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe funkcje państwa; - podać przykłady realizacji zasady przedstawicielstwa; - wymienić podstawowe cechy państwa demokratycznego. 	<p>demokracji bezpośredniej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej; - wymienić korzyści, jakie daje obywatelom ustroj demokracji; - wymienić podstawowe cechy autorytaryzmu i totalitaryzmu; - dopasować działania władzy państwowej do poszczególnych funkcji państwa; - wyjaśnić, 	<p>demokracji pośredniej;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazać na mapie Europy monarchie i republiki; - podać przykłady współczesnych państw autorytarnych; - podać przykłady współczesnych i historycznych państw totalitarnych. 	<p>człowieka w państwie totalitarnym</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównać pozycję obywatela w państwie demokratycznym oraz państwie autorytarnym i totalitarnym.
<p>2. Polska państwem demokratycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne rodzaje władzy państwowej; - wymienić organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowej w Polsce; - podać nazwę ustawy zasadniczej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zasady ustroju Polski; - wyjaśnić, na czym polega zasady: konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa i trójpodziału władzy; - wymienić źródła powszechnie 	<p>na czym polega różnica pomiędzy monarchią a republiką.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić rozdziały Konstytucji RP; - wyjaśnić, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny; - wyjaśnić, czym jest preambuła; - wyjaśnić, na czym polegają 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jakich spraw może dotyczyć referendum ogólnokrajowe; - dokonać interpretacji przepisu Konstytucji RP dotyczącego referendum ogólnokrajowego; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, dlaczego zasady konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, państwa prawa są fundamentem ustroju

		<p>obowiązujące go prawa w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić szczególne cechy konstytucji. 	<p>zasady: pluralizmu politycznego , republikańskiej formy rządu, państwa prawa;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić wartości, do których odwołuje się preambuła Konstytucji; - odszukać w Konstytucji RP przepisy dotyczące wskazanych kwestii; - wyjaśnić, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić główne zasady nowelizacji Konstytucji RP. 	<p>demokratycznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazać wady i zalety republikańskiej formy rządów; - przedstawić historię polskiego konstytucjonalizmu.
<p>3. Sejm i Senat RP</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić organy władzy ustawodawczej; - wymienić główną funkcję Sejmu i Senatu; - określić, z kogo składa się Sejm i Senat; - podać zasadę zgodnie, z którą formowany jest Sejm i Senat; - podać przykład partii politycznej działającej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> - określić, z ilu posłów składa się Sejm, a z ilu Senat; - wymienić najważniejsze kompetencje Sejmu i Senatu; - wyjaśnić, na czym polega zasada przedstawicielstwa; - wyjaśnić, w jaki sposób podejmowane są decyzje w 	<p>czego dotyczyły referenda ogólnokrajowe przeprowadzone po 1989 roku.</p> <ul style="list-style-type: none"> - określić, z kogo składa się Zgromadzenie Narodowe; - podać przykład sytuacji, w której Sejm i Senat obradują jako Zgromadzenie Narodowe; - wyjaśnić zasady, według, 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać zasady wyborów do Sejmu i Senatu; - porównać rolę Sejmu i Senatu w procesie ustawodawczym; - wyjaśnić, jaką rolę w procesie ustawodawczym posiada Prezydent RP; - wyjaśnić 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wybraną polską partię polityczną [struktura organizacyjna, program, działalność, wartości].
		<p>Sejmie i Senacie;</p>	<p>których odbywają się wybory do</p>	<p>pojęcia: mandat, komisje</p>	

<p>4. Prezydent i Rada Ministrów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić organy władzy wykonawczej w Polsce; - podać imię i nazwisko urzędującej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymieć zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu; - wymienić partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie bieżącej kadencji. - przedstawić główne zasady wyboru Prezydenta RP; - wymienić 	<p>Sejmu i Senatu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcie immunitet; - wymienić główne etapy procesu ustawodawczego; - wyjaśnić, co jest głównym celem działalności partii politycznej. - uporządkować kompetencje Prezydenta RP [polityka wewnętrzna, 	<p>sejmowe, Prezydium Sejmu, Konwent Seniorów,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli; - wskazać skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza. - wyjaśnić, na czym polega kontrola polityczna Sejmu nad Radą 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* zadania i zakres działań wybranego ministerstwa
<p>5. Sądy i trybunały</p>	<ul style="list-style-type: none"> głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów; - określić sposób powoływania Prezydenta RP; - podać przykład uprawnień Prezydenta RP. - podać przykłady spraw, z 	<ul style="list-style-type: none"> podstawowe kompetencje Prezydenta RP; - wymienić podstawowe kompetencje Rady Ministrów. - wymienić główne zasady 	<p>polityka zagraniczna]</p> <ul style="list-style-type: none"> ; - omówić główne zasady procedury tworzenia rządu; - przedstawić podstawowe fakty dotyczące życiorysu politycznego urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów. - rozpoznać główne zasady 	<p>Ministrów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić na czym polega zasada kontrasygnaty; - przedstawić główne zadania wskazanych ministerstw; - wymienić Prezydentów RP po 1989 r. - wymienić zasady gwarantując 	<ul style="list-style-type: none"> ; - na podstawie zgromadzonych informacji, wyjaśnić, w jaki sposób działania wskazanych ministerstw wpływają na życie przeciętnej polskiej rodziny. - omówić strukturę i hierarchię

	<p>którymi człowiek może zwrócić się do sądu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje sądów w Polsce. 	<p>postępowania sądowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić nazwy trybunałów działających w Polsce; - określić główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego; - wyjaśnić, czym zajmują się sądy administracyjne. 	<p>postępowania sądowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności i sądów; - wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności i sędziów; - wyjaśnić, jaką rolę pełnią sędziowie w procesie sądowym; 	<p>e niezależność sędziów,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego; - wyjaśnić, w jaki sposób realizowana jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego, - wyjaśnić 	<p>sądów w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować strukturę organizacyjną sądu rejonowego; - zająć stanowisko w sprawie roli ławników w procesie sądowym [zbudować argumenty i kontrargumenty].
<p>6. Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady organizacji pozarządowych; - podać przykłady działań wolontariuszy. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady realizacji prawa do swobodnego zrzeszania się; - odszukać przykłady stowarzyszeń i fundacji działających w swoim środowisku lokalnym; - podać przykłady działań podejmowanych przez związki zawodowe; - wymienić cechy wolontariatu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić strony postępowania sądowego [postępowanie karne i cywilne]. - wyjaśnić pojęcia: fundacja i stowarzyszenie; - wyjaśnić, jak rolę pełnią związki zawodowe; - uzasadnić konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych; - przedstawić korzyści wynikające z pracy w wolontariacie; 	<p>rolę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu dla ochrony zasady państwa prawa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się; - wyjaśnić różnicę pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem; - wyjaśnić, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywnie uczestniczyć w działaniach na rzecz wspierania innych ludzi, rozwoju środowiska lokalnego [aktywność w organizacjach pozarządowych, praca w wolontariacie]; - zaprezentować* wybraną organizację pozarządową [misja, wartości, cele, formy

			- wymienić główne	wspomóc jej działalność.	działania, struktura
			organizacje młodzieżowe działające w Polsce.		organizacyjna, znaczenie dla środowiska];
7. Media i opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady środków masowego przekazu; - podać przykłady pracy dziennikarzy; - odszukać w środkach masowego przekazu przykłady reklam. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać główne cechy środków masowego przekazu; - podać główne cechy opinii publicznej; - wymienić główne funkcje mediów; - podać przykłady mediów społecznościowych; - odczytać, zilustrowane 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytać cel wskazanej kampanii społecznej; - wskazać pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania mediów społecznościowych; - wymienić główne zasady etyki dziennikarskiej; - odszukać w tekście 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzec środki perswazji / manipulacji zastosowane we wskazanej reklamie; - wyjaśnić, jaką rolę pełni opinia publiczna [sondaże opinii publicznej] w państwie demokratycznym; - uzasadnić konieczność 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić historię NSZZ "Solidarność"; - zaplanować działalność i strukturę organizacyjną dowolnego stowarzyszenia. - wyjaśnić, w jaki sposób należy strzec się przed manipulacją stosowaną w reklamach; - dokonać krytycznej analizy wybranej reklamy; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział]
		<ul style="list-style-type: none"> w prostej formie, wyniki wskazanego sondażu opinii publicznej; - wymienić główne funkcje reklamy. 	<ul style="list-style-type: none"> publicystycznym fakty i opinie; - wymienić podstawowe sposoby perswazji / manipulacji stosowane w mediach. 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeżenia zasad etyki dziennikarskiej; - odszukać przykłady łamania etyki dziennikarskiej; - uzasadnić konieczność oddzielania 	<ul style="list-style-type: none"> kampanię reklamową [kampanię społeczną].

<p>Podsumowanie i test</p> <p>1. Organizacje międzynarodowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozwinąć skrót ONZ; - rozwinąć skrót NATO; - podać przykłady działań podejmowanych przez ONZ; - podać przykłady działań podejmowanych przez NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić, główne cele i zadania ONZ; - wymienić główne cele i zadania NATO; - rozpoznać przejawy realizacji polityki zagranicznej; - wymienić główne organy ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaką rolę pełnią ambasadorzy i konsulowie ; - wyjaśnić, jakie są główne cele polityki zagranicznej państwa; - określić, kiedy powstało ONZ i kiedy powstało NATO; - wyjaśnić, czym zajmuje się Rada Bezpieczeństwa ONZ; - wyjaśnić pojęcie <i>misja</i> 	<p>faktów od opinii.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym różni się ONZ od innych organizacji międzynarodowych; - wyjaśnić, jaka rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego; - wymienić nazwy, innych niż ONZ i NATO, organizacji międzynarodowych, do których należy Polska. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wybraną misję pokojową ONZ, w której brały udział/biorą wojska polskie [cele, zadania, historia misji, charakterystyka konfliktu, udział wojsk polskich, geografia polityczna], - wskazać na mapie państwa członkowskie NATO.
<p>2. Unia Europejska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej; - wymienić państwa sąsiadujące z Polską, które należą do Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - określić, kiedy i gdzie podpisano traktat o powstaniu Unii Europejskiej; - wymienić imiona i nazwiska Ojców założycieli zjednoczonej Europy; 	<p><i>pokojowa</i> ONZ, - wymienić przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne etapy integracji europejskiej; - wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej ; - odszukać informacje o życiorysie 	<ul style="list-style-type: none"> - podać podstawowe kompetencje głównych organów Unii Europejskiej ; - przedstawić wady i zalety procesu integracji europejskiej, 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wybrane problemy [osiągnięcia] Unii Europejskiej ; - zaprezentować* wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej

		- wymienić główne przyczyny integracji europejskiej, - wymienić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;	politycznym Ojców założycieli zjednoczonej Europy; - wyjaśnić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej ; - podać nazwy głównych organów Unii Europejskiej ; - wymienić imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej .	- zaprezentować sylwetki polityczne Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej .	[historia, kultura, demografia, ekonomia, itp.] - zaplanować [zorganizować / aktywnie uczestniczyć] <i>Dzień Europy</i> w szkole.
3. Polska w Unii Europejskiej	- podać przykłady praw/korzyści, które nabyli obywatele polscy po wejściu Polski do Unii Europejskiej, - podać rok, w którym	- wyjaśnić, w jaki sposób nabywa się obywatelstwo Unii Europejskiej, - wymienić prawa wynikające z obywatelstwa Unii Europejskiej,	- podać informacje dotyczące głównych etapów integracji Polski z Unią Europejską [referendum ratyfikacyjne]; - podać przykłady wykorzystania funduszy unijnych; - wyjaśnić, na czym polega Europejski Rynek Wewnętrzny	- ocenić proces integracji Polski z Unią Europejską - przedstawić korzyści i zagrożenia; - wyjaśnić, na jakich zasadach funkcjonuje Strefa Schengen; - przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Strefy Schengen.	- zaprezentować* inwestycje gminne, finansowane ze środków unijnych; - zaprezentować* wybraną inicjatywę unijną dotyczącą młodzieży.
	Polska przystąpiła do Unii Europejskiej.	- wymienić nazwy funduszy unijnych, z których korzysta Polska.			

4. Problemy współczesnego świata	- wymienić przykłady ilustrujące proces globalizacji; - podać przykłady pomocy humanitarnej.	- wymienić - wskazać, na podstawie długotrwałych mapy, konfliktów państwa międzynarodowych. Północy i globalnego Południa; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa; - podać przykłady globalizacji ekonomicznej i kulturowej współczesnego świata.	terroryzmu - podać we współczesny przykłady ilustrujące dysproporcję rozwojową między państwami globalnego Południa i globalnej Północy; - podać przykłady zależności pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa; - uzasadnić konieczność udzielania pomocy humanitarnej.	- podać przyczyny dysproporcji rozwojowych współczesnego świata; - wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z procesu globalizacji; - wyjaśnić, dlaczego pomoc dla państw biednego Południa jest często nieskuteczna; - wyjaśnić pojęcia Grupa G7.	konfliktu, sposoby zaprezentowania [działania wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy humanitarnej]; - zorganizować debatę / dyskusję [wziąć udział w debacie / dyskusji] dotyczącą sposobów udzielania efektywnej pomocy społecznościom globalnego Południa; - zaprezentować* problemy wybranego państwa globalnego Południa.
5. Konflikty zbrojne na świecie	- podać przykłady działań terrorystycznych; - podać przykłady konfliktów międzynarodowych.	- podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się rozwiązywaniem konfliktów i walką z terroryzmem;	- na wybranych przykładach przedstawić przyczyny współczesnych konfliktów międzynarodowych; - wymienić skutki rozwoju	- przedstawić różne rodzaje terroryzmu; - wyjaśnić, dlaczego walka z terroryzmem jest trudna i często nieskuteczna.	- zaprezentować* wybrany konflikt międzynarodowy [lokalizacja konfliktu na mapie, strony konfliktu, przyczyny i formy